

Sepsy Károly

ZengjeteK orgonák!

Intonációk a Református Korálkönyv tételeihez

Kálvin Kiadó
Budapest, 2013

KÁNTORI FÜZETEK 2.

A sorozat az istentiszteleti szolgálatot végző orgonistáknak, karvezetőknek, kántoroknak kínál módszertani segédeszközt. A füzetek különböző nehézségi fokú improvizációkat, elő- és utójátékokat, gyülekezeti ének-kíséreteket, kórusfeldolgozásokat tartalmaznak. Amellett, hogy konkrét segítséget adnak a kántori szolgálat ellátásához, remélhetőleg további jó megoldásokat is inspirálnak.

© Sepsy Károly, 2013

© Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, 2013

ISBN 978 963 558 213 6

Kiadja a Magyarországi Református Egyház
Kálvin János Kiadója
Felelős kiadó: Galsi Árpád
Nyomdai előkészítés: Bódiss Tamás és Gulyás István
www.kalvinkiado.hu

Készült a HVG Press Kft.-ben
Felelős vezető: Erényi Ágnes

Előszó

Intonáció – szó szerinti fordításban: behangolás, bevezetés, azaz elő- és utójáték a korálkísérethez. A korálelőjáték műfajhoz tartozik, aminek igen gazdag irodalma van, csúcspontját J. S. Bach korálfeldolgozásaiban érte el. – Orgelbüchlein...

A jelenkori református intonáció nem a zenetörténet előzményeiből fejlődött műfaj, hanem a magyar református istentiszteleten lehetséges szűk időhatárok között formált, koncentráltan rövid tematikus bevezető a majd felhangzó gyülekezeti ének dallama, tempója, ritmusa, érzelmi töltése és kezdőhangja megjelenítésére. Az utójáték éppen így tükrözi az elhangzott ének karakterét, visszautal rá.

Az éneklő gyülekezet nem is sejtí, milyen ihletett pillanatok ezek a kántor részére – megragadni a rövidesen felhangzó ének dallamát, tempóját, tartalmi jellegét, ami lehet örvendő hálaadás, alázatos könyörgés, szárnyaló magasztalás, mai szóval: dicsőítés vagy bensőséges töredelem. A jó orgonista mindezt többnyire rögtönzésszerűen, szabadon játssza, ihletettsége hatására.

Ám a múzsa hűtlen természetű, a legfontosabb pillanatokban is cserbenhagyja az embert. Kell hát védekezni, s úgy készülni, hogy írásban is rögzítve ott álljon a kottatartón a bevezetés és a befejezés.

Ilyen előre szerkesztett, vagy utólag leírt intonációk gyűjteménye ez a kötet. Hogy miért van több is némelyikből? A gyakran énekelt dallamokhoz új és új készült, hogy az istentisztelet zenéje változatos legyen. A kötelező elégedetlenség is újabakra indított. Ezt a törekvést jó szívvel ajánlom minden kántornak.

Vannak köztük könnyen játszhatók, s akadnak nehezebbek, amelyeket előbb meg kell tanulni. Magam is így voltam velük.

Gyűjtődobozban, külön lapokon található a tételek, hogy az esedékes oldalakat ki lehessen emelni, s bekészíteni a korálkönyv

lapjai közé. Fontos, hogy használat után visszakerüljenek helyükre, máskor is szükség lesz rájuk.

Gyakorlati megjegyzések:

– Az elő- és utójátékot kettős vonal választja el az intonációkban. Más regisztrációval játsszuk őket, mint a kettő között játszott korálkíséretet.

– Néhány esetben az intonációk hangneme változó, hogy transzponálni tudó, haladottabb orgonisták a választott más hangnemben is találjanak anyagot.

– Sok esetben nincs jelölve, manuálon vagy pedálon játsszuk-e az intonációt. A pedáljelzés kimondott ajánlást jelent, de akár az ilyen tételek is játszhatók manuálon. Esetemben a debreceni Nagytemplom visszhangos, nagy légterében egy hárommanuálos és pedálos nagyorgonán hangzottak ezek a kis darabok. Megfelelő alkalmazással bármely kis orgonán is játszhatók. Egymanuálos hangszeren regiszterelvéttel, illetve -hozzáadással válthatunk színt és dinamikát.

– Ugyanígy járjunk el a regisztrációs javaslatok értelmezésében: az adott lehetőségek között állítsuk be orgonánk hangszínét. Echohatásokat egymanuálos hangszeren oktáv váltással valósíthatunk meg.

Legyen sok öröme az intonációk felhasználóinak, s adjanak ösztönzést saját darabok alkotására, mert az intonáció végső soron improvizatív műfaj, nagyban függ az alkalom ünnepi jellegétől. A gyülekezet pedig hadd érezze meg s vegye át az ének belső örömét vagy bánatát, tempóját és egész karakterét. Mindez együtt legyen a Szentlélek eszköze. „Dicsérjétek az Urat!”

Debrecen, 2012. szeptember

Sepsy Károly

A debreceni Nagytemplom neves orgonistái közül Sepsy Károly a 20. századi református egyházzene meghatározó alakjává vált.

A Nyírségben található Ilken született 1930-ban. Édesapja Őr községben, a református iskola igazgató-kántortanítója volt. Teológiai tanulmányait Debrecenben végezte 1948–1953 között, majd segédlelkészként és lelkipásztorként közel egy évtizeden át szolgált Miskolcon és Miskolctapolcán. Ebben az időben mélyítette el zenei tanulmányait a Miskolci Konzervatóriumban. Érett fejjel még inkább hatással voltak rá tanárai, közöttük is Virágh Endre orgonaművész, illetve a zeneelmélet és a zeneszerzés terén Kardos Pál és Frank Oszkár.

Mint orgonista-lelkipásztor 1963-tól 2005-ig szolgált a debreceni Nagytemplomban. Meg nem alkuvó kitartással szervezte 1965 óta a nagytemplomi zenés áhítatokat.

A templom általa tervezett orgonája példaadó hangszer, amely a jelen és a jövő Debrecenben nevelődő orgonistanemzedékeinek adhat követendő mintát. Az építéstörténetet és a szakmai műleírást egy 2001-ben megjelent könyv is megörökítette.

A kántori szolgálat mellett az 1965-től Debrecenben elindult Országos Kántorképző Tanfolyam ügyét is felvállalta, harminc éven át pedig lelkésznevezettek sorát oktatta Debrecenben a teológia ének-zene tanáraként. Növendékei közül került ki az új orgonistanemzedék jó része, és sokan az ő hatására indultak zenei pályára, vagy lettek lelkipásztorokként az egyházzene ügyét felkaroló munkatársak. Egyházmegyei és egyházkerületi ének- és orgonaügyi előadóként az orgonaépítők körében is elismert szaktekintélyvel

közel 150 előregedő orgona újjáépítésénél, komolyabb javításánál működött közre. Orgonaismeret című főiskolai jegyzete hosszabb-rövidebb terjedelemben több alkalommal is megjelent. Alapítója és éveken át elnöke volt a Doktorok Kollégiuma Himnológiai Szekciójának.

Az igei üzenet áradása érezhető ki orgonajátékából, amikor énekszöveg, dallamvilág, régi és mai egyházi-világi kontextus tömörítődik invencióval teli művészi előjátékaiba, jellegzetes énekkísérő stílusába. Ez a komplexitás teszi eredetivé és igényessé művészi énekkísérő stílusait.

Ez is közrejátszott abban, hogy az 1996-ban kiadott Magyar Református Énekeskönyvhöz készített orgonakönyv szerkesztőjeül őt kérték fel.

Sepsy Károly egész munkássága alatt átérezte annak felelősségét, hogy a debreceni Nagytemplom a Magyarországi Református Egyház egyik fontos egyházzenei központja, amelynek kisugárzása van. Rátette az életét arra, hogy meghonosítsa az elvárást: aki ilyen szolgálatban és itt áll helyt, annak ezt a felelősséget éreznie kell és ennek a ténynek a tudatában kell végeznie a dolgát: a kitüntetett ünnepi pillanatokban éppúgy, mint a mindennapos kántori szolgálatban. Sokoldalú tevékenységét Debrecen városa 2004. október 23-án Csokonai-díjjal, majd a Debrecen Kultúrájáért díjjal jutalmazta. 80. születésnapján szülőfaluja, Őr díszpolgári címmel tisztelte meg, egyházunk Teológiai Doktorok Kollégiuma pedig az Aranyokleveles teológus címmel tüntette ki.

Dr. Fekete Károly

az Aranyokleveles teológus díj átadásakor elmondott laudáció részlete, 2010. november 19.